

Vergaderjaar 2019–2020

29 576

Agenda Vitaal Platteland

Nr. 89

BRIEF VAN DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKwaliteit

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 20 december 2019

Bijna twee jaar geleden formuleerden Rijk en medeoverheden de ambitie om een tien urgente maatschappelijke opgaven gezamenlijk aan te pakken, opgaven die we niet alleen op kunnen lossen. Op 14 februari 2018 ondertekenden Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen daarom de Programmastart interbestuurlijk programma (IBP) (Kamerstuk 29 362, nr. 266).

Eén van de tien opgaven in het IBP is «Naar een Vitaal Platteland» (IBP-VP). In het landelijk gebied komen veel grote opgaven samen die vragen om forse en structurele veranderingen. Deze opgaven zijn gericht op verduurzaming van de landbouw, gezonde ecosystemen, klimaatdoelstellingen, kwaliteit en leefbaarheid, bodem en waterbeheer en -kwaliteit en op een gezonde en veilige leefomgeving. Kortom, werken aan een economisch vitaal, leefbaar en ecologisch duurzaam platteland. Om deze opgave gezamenlijk op te pakken zijn de VNG, IPO, Unie van Waterschappen en Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) in juli 2018 tot landelijke samenwerkingsafspraken gekomen en is afgesproken samen in 15 kansrijke gebieden aan de slag te gaan (Kamerstuk 33 576, nr. 137).

Op 7 maart 2018 heb ik samen met mijn collega van Infrastructuur en Waterstaat (I&W) uw Kamer geïnformeerd over de besteding van de enveloppe natuur en waterkwaliteit, met o.a. het voornemen € 40 mln. in te zetten voor IBP-Vitaal Platteland (Kamerstuk 27 625, nr. 422).

Met deze brief informeer ik u over de ontwikkelingen in de afgelopen periode, de huidige stand van zaken van het IBP-VP, de inhoudelijke ambities en de financiering van de gebiedsplannen via onder andere de inzet van de genoemde middelen uit de enveloppe natuur en waterkwaliteit.

Ontwikkelingen in de afgelopen periode

Samen aan de slag in het landelijk gebied

Na de ondertekening van de landelijke samenwerkingsafspraken in juli 2018, zijn in het najaar 2018 14 van de 15 gebieden aan de slag gegaan¹ om de samenwerking verder vorm te geven en tot gebiedsplannen te komen. De samenwerking is tot stand gekomen vanuit de volgende elementen uit de landelijke samenwerkingsafspraken:

- We werken vanuit de gezamenlijkheid en gelijkwaardigheid van de partijen, die ieder vanuit hun eigen rol en verantwoordelijkheden een betekenisvolle bijdrage leveren. Samen optrekken is wat we delen. Daarom is het van belang dat we de urgentie van de transities erkennen en open dilemma's en knelpunten delen om gezamenlijk te bekijken wat nodig is om verder te komen.
- We geven gezamenlijk sturing aan een gemeenschappelijke agenda en maken afspraken over de inrichting van het vervolgproces, de bestuurlijke regie en wijze van meerjarig interbestuurlijk werken en organiseren.
- Om genoemde transitieopgaves te realiseren is een samenhangende, gebiedsgerichte aanpak noodzakelijk.
- We werken met een open agenda met ruimte voor aanpassing en uitbreiding, volgens de principes van dynamisch programmeren.

Ter ondersteuning van de gebiedsprocessen hebben de vier samenwerkende overheden een landelijk interbestuurlijk programma Vitaal Platteland ingericht met de volgende speerpunten:

1. Leren door doen
Concreet «leren van elkaar» aan de hand van de actuele praktijk (door middel van een «community of practice» (werkplaatsen), communicatie, expertsessies, interdepartementale reflecties en diverse thema werkgroepen) en door een lerende evaluatie IBP-VP (op verzoek uitgevoerd door het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) samen met het Athena instituut van de Vrije Universiteit (VU)).
2. Wet & Regelgeving
Experimenteeruimte organiseren ten behoeve van de gebieden, door aanpassingen op beleid, verbeteren regelgeving of plaatselijk en tijdelijk oprekken van knellende wetgeving. Aangezien wetgevingstrajecten langjarige en ingewikkelde processen zijn, ligt het accent op het ontsluiten van de juiste juridische kennis, interpretaties van wetgeving en het waar mogelijk organiseren van experimenten in de gebieden.²
3. Kennis en Onderzoek
Het gaat hier niet zozeer om nieuw te starten onderzoek, maar om het ontsluiten van resultaten van bestaande en lopende onderzoeken aan de hand van vragen uit de gebieden. Er wordt hierbij gebruik gemaakt van bestaande (nationale) kennisinfrastructuren.
4. Financiële inzet & dynamisch programmeren
Het idee van dynamisch programmeren is dat je onzekerheden in fasen of stappen oplost. De basis wordt gelegd in een gezamenlijke lange termijn gebiedsagenda, met concrete projecten op de korte termijn. De financiering wordt in fases georganiseerd. Bij de start worden samenwerkingsafspraken tussen de partijen opgesteld waarin het eigenaarschap en de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de agenda en voor de financiering wordt onderschreven.

¹ Het vijftiende gebied, Veluwe-FoodValley, heeft ervoor gekozen zich eerst te richten op de Regio Deal FoodValley en is dit najaar gestart.

² Dit in goede afstemming met andere trajecten voor experimenteeruimte, zoals Regio Deals en Het Realisatieplan Visie LNV (zie ook Kamerstuk 35 000 XIV, nr. 76).

In 15 gebieden ben ik met de medeoverheden (en vaak ook maatschappelijke organisaties en ondernemers) in gesprek gegaan over de opgaven in het gebied en de gewenste gezamenlijke aanpak, waarbij we telkens de vraag hebben gesteld hoe we bij die aanpak maximaal kunnen aansluiten bij de wensen en ideeën tot verandering bij de mensen die wonen, werken en recreëren in de gebieden. Met als uitgangspunt een gelijkwaardig partnerschap, heb ik de betrokken partijen hierbij ruimte gelaten om «vanuit het gebied» de focus en aanpak vorm te geven en zo gebiedsspecifieke invulling te geven aan ook de landelijke beleidsdoelen.

Dit heeft geresulteerd in zeer diverse gebiedsplannen, waar energieke samenwerkingsverbanden achter schuil gaan. De gebiedsplannen zijn door mijn ministerie interdepartementaal afgestemd met de ministeries van I&W, BZK, OCW en EZK om kansen uit de verschillende beleidsprogramma's vroegtijdig mee te nemen. Voor verdere verrijking van de gebiedsplannen zijn gesprekken georganiseerd tussen de partners uit de gebieden en onafhankelijke experts.

Inhoudelijke ambities

De gebiedsplannen zetten stappen naar een toekomst met een duurzaam perspectief; wat zijn de ambities voor het gebied, wat is er straks anders, welke opgaven zijn opgepakt. Bij deze brief vindt u een overzicht van de 15 gebieden met de belangrijkste voorgenomen doelen per gebied³. Elk van de plannen draagt bij aan bepaalde grote opgaven van het moment, zoals kringlooplandbouw, veenweideproblematiek, emissiereductie (waaronder stikstof), bodemvruchtbaarheid en waterretentie.

De plannen dragen bij aan de realisatie Europese Vogel- en habitatrictlijnen (VHR) en daarmee aan natuur en waterkwaliteit. De kwaliteit van een beduidend aantal habitattypen en soorten staan in Nederland onder druk doordat de ruimtelijke, water en milieucondities niet op orde zijn (PBL, Balans van de leefomgeving 2018). In de gebiedsplannen is veel aandacht voor deze omgevingscondities. Een actueel voorbeeld hiervan is brongericht beleid om stikstofbelasting te verminderen die via lucht en water het natuurgebied binnenkomt.

Bij het opstellen van de plannen is zoveel mogelijk rekening gehouden met lopende en voorziene andere gebiedstrajecten. Dit neemt niet weg dat het een grote opgave is gebleken om de vele trajecten die in de gebieden spelen goed aan elkaar te verbinden. Er worden stappen gezet op dit terrein, maar we zijn er nog niet. Juist ook op dit punt kijk ik uit naar de conclusies en aanbevelingen uit de lerende evaluatie van het PBL/VU Athena instituut.

Financiering van de gebiedsplannen

Naar verwachting tekenen begin 2020 bestuurders van de betreffende provincies, waterschappen, gemeenten en ik voor elk afzonderlijk gebied bestuurlijke samenwerkingsafspraken, waarmee ik volgens de huidige inzichten overga tot toekenning van de € 40 mln. uit de enveloppe natuur- en waterkwaliteit met de volgende toedeling over de 14 gebieden⁴:

1. Westerkwartier	€ 1.930.000
-------------------	-------------

³ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

⁴ De nummering verwijst naar de bijgevoegde overzichtskaart.

2. Eems-Dollard	€ 2.910.000
3. Drents Plateau	€ 1.100.000
4. Aldeboarn / De Deelen (veenweide)	€ 1.500.000
5. Weerribben-Wieden (veenweide)	€ 2.600.000
6. Twente	€ 1.970.000
7. Achterhoek	€ 1.350.000
8. Veluwe Food Valley	<i>Regio Deal FoodValley¹</i>
9. ZO Zandgronden	€ 6.950.000
10. Heuvelland	€ 3.750.000
11. Van Gogh	€ 4.500.000
12. ZW Delta	€ 4.590.000
13. HU Veenweide (veenweide)	€ 1.200.000
14. Amsterdam Wetlands (veenweide)	€ 1.500.000
15. Nieuw Land	€ 4.150.000

¹ Het Veluwe FoodValley gebiedsplan is nog in ontwikkeling en zal aansluiten bij de activiteiten die ontplooid en bekostigd worden uit de Regio Deal FoodValley.

De medeoverheden committeren zich met het tekenen van de samenwerkingsafspraken volgens de huidige inzichten aan de toekenning van in het totaal circa € 148 mln. aan de 14 gebieden voor het uitvoeren van de gebiedsplannen. Om de komende twee jaar concreet te leren van de samenwerking, wordt per gebied vastgelegd hoe de samenwerking vorm wordt gegeven in samenwerkingsafspraken die ik per gebied de komende maanden met de betrokken partners zal tekenen. Deze samenwerkingsafspraken verschillen natuurlijk per gebied, maar in ieder geval wordt afgesproken dat minimaal alle vier de overheden betrokken zijn bij de verdere doorontwikkeling en uitvoering van het plan, welke financiële bijdragen door de partijen geleverd wordt en dat bij de verdere invulling en uitwerking van de gebiedsplannen zoveel mogelijk bijdragen geleverd worden aan het in samenwerking komen tot stikstofreductie.

Tenslotte

Met het tekenen van de samenwerkingsafspraken en het daarmee het toekennen van de financiële middelen zetten we belangrijke stappen. We kunnen daarmee samen aan de slag om hun plannen verder uit te werken en uit te voeren. Samen met medeoverheden en maatschappelijke organisaties werken we in gebiedsgerichte aanpak aan een vitaal platteland met én voor de mensen die wonen, werken en recreëren in de gebieden.

In het voorjaar van 2020 zal de lerende evaluatie, uitgevoerd door PBL/VU Athena instituut, een eerste tussenrapportage opleveren met eerste lessen van IBP-VP. Ik zal u bij die gelegenheid informeren over de voortgang van IBP-VP.

De voortgang van het IBP-VP is verder te volgen op www.werkplaatsvitaalplatteland.nl.

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
C.J. Schouten